

A'

TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSÉG
ENGEDELMÉVEL.

Nro 14.

Költ Bétsben, Böjt-elő Havának (Februáriusnak)
17-dik napján 1797-dik Elztendőben.

Hadi Környülállások.

Mántuá-ból, a' mely Tudósítást hozott Bétsbe a' múlt Vasárnap reggel, Gr. *Wurmser* Feldmarsall' Adjutánsza Kapitány Gróf *Degenfeld*: közönségessé tévé már azt a' Bétsi Udvari Újságnak 15-dik Februáriusi Darabja, melynek előadása így következik:

Mántuába szinte öt hónapokig lévén bé-zárattatva mindenfelől a' Ts. K. Őrizet, ezen hozzászias idő alatt, az oda azelőtt bé-

○

szállított eleség úgy el fogyott; hogy egész Januáriusonn által nem jutott több egy Legényre napjában, egy fertály kukoritza kenyér portziónál, és már ma hólnap az sem lett volna, a' lovak is, melyek a' Várban találtattak, már mind le-vágattattak; hogy a' szüntelen való szolgálatok terhe alatt, hús nélkül ne kénytelenített legyen sanyarogni a' Katonaság. Ily környüállások között, egynehány rendbéli alkudozások után, meg-egyezett a' Ts. K. Sereg' Fővezére Gr. *Wurmzer*, a' *Mántua* előtt állott Fr. Korpus' Kormányozó-jával *Serrurier* Osztály-Generálissal, hogy által engedi néki *Mántua*' Varosát és Várát, következő feltételek alatt:

1-ső *Tzikkely*. *Mántuának* Ts. Kir. Őrizete, hadi-tisztességgel, muzsika-szóval, lobogó zászlókkal, égő kanótzokkal, két haubitzokkal, 2 hat, és 2 tizenkét fontos golyóbisú ágyúkkal, és azokhoz tartozó munitziós-szekerekkel 's Pattantyúsokkal fog ki-masírozni a' Vár' nagy kapuján (Porta Maggiore). Rendbe fog állani azon a' isináltt úton; mely, *Marmirolétól* szolgál *Mántuába*, de nem teszi le a' fegyvert; hanem úgy gondoltatik mint hadifogoly, míg ki nem váltódik. Ide mindazáltal nem értetnek, a' 2-dik *Tzikkely*ben ki tett Személyek, kik is hadifoglyokká nem tevődnek.

Felelet: Helybe-hagyatik: mindazáltal követkendő határozással: A' fegyvert;

záfzlókat; hadi rúdakat, és más katonai tzmereket le kell rakni a' kerítésenn kívül való térségenn, és az egész Garnizon, hadi fogolylyá lesz: ki vévénn az ágyúk mellett lejendő Pattantyúsokat, kik is, a' hadi foglyokhoz nem tartozó hétfáz Személyekkel együtt szabadon el mehetnek.

2-dik Tzikkely. A' következendők, nem tevődnek hadi foglyokká: Feldmarsall Gróf *Wurmser*, és a' különösen hozzá tartozók, úgymint Generáladjutánt *Auer*; Flügeladjutánt B. *Mohr*; 's Adjutánt Kapitány Gróf *Degenfeld*. — Továbbá a' több Generálisok sem, Adjutántjaikkal együtt; 200 Lovasok, Tisztjeikkel és a' szükséges lovakkal egygyütt; és 500 Személyek, kiket a' Feldmarsall, szabad tetszése szerént fog ki-választani. Végre, az első Tzikkelybenn említett ágyúkhöz tartozó Pattantyúsok.

Felelet: Helybe-hagyatik, Gr. *Wurmser* Feldmarsall Úrnak Személyére, és mind arra nézve, valami személy szerént hozzá tartozik; nem különben a' 200 Lovasokra, 's azoknak Tisztjeikre nézve. Ide tartoznak továbbá, a' Feldmarsall által ki választatható 500 Személyek, az 1-ső Tzikkelybenn említett Pattantyúsok; a' Generálstabbéli Tisztek; és minden más Személy, a' kit még tetszik ki-választani maga mellé a' Feldmarsall Úrnak.

3. *Tzik.* Minden Tisztek meg-tartják a' magok kardjaikat, lovaikat, kézfűleteiket, és egész jószágjokat. A' Katonáknál meg-marad az eleség- és ruhatartó tarifznyájok. A' jószág meg-tartás egyéb aránt ki-terjed a' Nem-hartzoló Személyekre is, és a' Katonasághoz tartozó minden egyéb Tisztviselőkre.

Fel. A' Tisztek meg-tartják a' magok kardjaikat. A' Generálisoknak és Tiszteknek következő számú lovak engedődnek: A' Feldmarsaloknak 16; A' Generálmájoroknak tíz; az Oberstereknek 8; az Oberstlieutenántoknak és Májoroknak 7; a' Lovas Kapitányoknak 3; a' gyalog Kapitányoknak 2; a' Lovas Hadnagyoknak 2; a' gyalog Hadnagyoknak és Zászlótartóknak is 2. A' Hadi-Kömmiszfáriusok' sorssát az határozza meg: milyen Katonai Tisztséggel vagyon egy léneábann az ő hivataljok. Minden egyéb Személyeknek, a' kik, regula szerént, lovat tartának, marad egy lovak. A' jelenlévő Alkunak végre-hajtására rendelt Tisztektől meg-kívánom: fogadják fel betsületjekre, hogy a' Ts. K. Sereg közzül senki másé valamit el nem visz magával, hanem a' mi tulajdona Önéki. Minden gyalog és Lovas Közembernél meg-marad az eleség- és ruha-tartó-tarifznyája.

4. *Tzik.* A' Ts. K. Garnizon, *Forojulium* meljékére Görzbe szállítódik a' leg

rövidebb útonn, és minden mások előtt, Frantzia hadi-foglyokonn ki-tserélődik.

Fel. A² Ts. Kir. Katonaság, *Ponto-Legnagónn, Páduánn, és Trevisonn* által fogja venni a' maga útját. A' Gróf *Wurmser* Feldmarsall Úrral el menő 700 Sze mélyek, kötelezni fogják magokat, hogy a' jelenlévő Kapitulátzió' napjától számlálva, 3 Hónapok alatt nem fognak a' Fr. Sereg ellen szolgálatot tenni.

5. *Tzik.* A² Ts. K. Katonaság' két tsapatban fog utazni, a' Fr. Kommisszáriusok' gondviselése alatt. Beteges állapota miatt, egy nap, nem megy többet 4 frantzia mértföldnél. Hogy a' Katonaság a' maga illendő tartására meg-kívántató dolgokból szükséget ne lásson, és hogy a' lovaknak is legyen eleségjek: arra, a' Fr. Kommisszáriusoknak leszsz gondja. Az úton meg-betegedhetők' számára is ők fogják a' szükséges szekereket elő-állítani. Az ezekről adandó Quietántziák szerént, számadás fog annakutánna tartatni.

Fel. Hogy a' Tartomány, nagyon meg ne terheltettség, és hogy könnyebben lehessenn eleséget öszsze szerezni: ez okonn minden Tsapat, egynehány napokkal fog indulni a' másik után. Fog lenni mindenikben ezer Ember. Az első, mely kiváltképpen fegyveres Népből fog állani: meg-indul Febr. 4-dikénn. Gond leszsz rá, hogy a' Tsapatokat számos szekerek kövessék, melyekre lehessenn a'

Betegeket rakni: és hogy mind a' Katonáknak, mind a' Lovaknak legyen elégjük.

6. *Tzik.* A' fő-quártély' és a' Regimentek' Kantzelláriájabéli Írásokkal's a' hadi kaszszával terheltt 27 szekerek, melyek közzül 23, két; négy pedig, 4 lovas; szabadon el mehetnek, a' Garnizonnal együtt *Görtz*be.

Fel. Nem engedtetik: hanem egy Kommisszió fog ki neveztetni, minden Cancelláriai Laistromoknak és Írásoknak meg- vizsgálására. Ha semmi hasznót nem vehet azokból a' Fr. Sereg: tehát úgy elő fognak állíttatni azoknak által-szállítására a' szükséges szekerek.

7. *Tzik.* A' Betegekkel és Sebesekkel emberi módra fog lenni a' bánás. Az Ispotályokban meg- határozott számú Tábori-orvosok's Betegekkel-bánók fognak hátra hagyattatni. Ha meg- gyógyúlnak a' Betegek és Sebesek: Ők is részesei lesznek a' jelenlévő Kapitulátzió' feltételeinek: valamint szintén Azok is, a' kik, különös foglalatosságaik végett hátra maradnak *Mántuá*bann. Ezen utóbb említetttek, minekutánna készen lesznek a' magok dolgaikkal: szükséges paszszusokat kapnak az útra.

Fel. Helybe-hagyatik: a' Garnizon' állapotjával köz az ő állapotjok is.

8. *Tzik.* Minden Polgári Tisztviselői Ő Tsász. Kir. Felségének, hátráltatás nélkül el mehetnek a' magok Cancelláriájaikkal, ás anynyi szekeret kapnak, a' mennyi szükséges az ő Személyeiknek és Írásaiknak el szállítására.

Fel. A' mi illeti ezen Személyeket: magok hátráltatás nélkül el mehetnek: de a' Cancelláriájokbéli Írások meg fognak vizgáltatni, és ha hasznosoknak találtatnak: a' Fr. Seregnél maradnak.

9. *Tzik.* A' Város' Lakosai, jussaiknak, privilégiomaiknak, 's Vagyonjaiknak bírásában, és Religiojoknak gyakorlásában, meg-hagyatnak. Egy Polgárt is, a' maga törvényes Fejedelme eránt telyesített szolgálatiért, számadásra vonni nem lehet.

Fel. Helybe-hagyatik.

10. *Tzik.* Ezen Város' minden Polgárjának és Lakosának, a' ki *Mántuából*, a' Ts. K. Felség' örökös Tartományyiba akarna Vagyonjával együtt által-költözni: egy esztendő fog engedődni, a' maga ingóbingó és fekvő jószágainak el adására: és a' midőn már indulni akar onnét: az útra meg-kívántató szükséges paszszust kap.

11. *Tzik.* A' Polgárság' Ágyússai, kik a' bástyákon szolgálatot tettek a' Francia Sereg ellen: nem fognak háborgattatni ezen tselekedetért, minthogy ők az ál-

tal, tsupán a' *Mántuai* Hertzeg' Konstitú-
tziójából folyó kötelességjeknek tettek ele-
get, és ismét az annakelőtti foglalatosság-
jaikra térnek vizfsza.

Fel. Helybe hagyatik.

12. *Tzik.* Ha e' jelenlévő Kapitulá-
tzióbann valamely kétséges Tzikkely adná
elő magát, a' mely, vetelkedésekre szol-
gáltathatna alkalmatosságot: azt a' Tzik-
kelyt, a' Garnizon' hasznára kell magya-
rázni.

Fel. Az Egyenesség' regulái szerént
fog meg vizgáltatni 's magyaráztatni.

13. *Tzik.* Ezenn Egyességnek név-
alólírásokkal való meg-erössítése után 3
órával, által fog adódni a' Fr. Katona-
ságnak, egy a' Vár' külső Erösségei köz-
zül, az első Felvonó-hídig, és senkinek
másnak bé menni a' Várba vagy Városba
nem szabad, hanem tsupánn a' Fr. Biz-
tosnak, és azon Személyeknek, kiket a'
Vár előtt álló Fr. Sereg Generálissa küld-
hetne bé, bizonyos hagyomással. A' Vá-
rosba és Várba bé nem masírozik elébb a'
Fr. Katonaság, hanem tsak akkor már,
midön a' Ts. K. Örizet egészfszen ki-taka-
rodott abból.

Fel. A' Vár, maga egész valóságá-
bann által fog adódni, ezen Kapitulátzió'
subscribálása utánn 3 órával, vagy ha már
igen késő lenne: hólnap délelőtti 9 óra-
kor. A' két Hatalmasságok' Katonái kö-

zött való minden közösülés meg fog gátolódni. A' Város-kapui előtt lévő Külső 'strázsa-tanyákat Fr. Katonák foglalják el. A' Városba tsak a' Kommiszszáriusok mehetnek bé, kiket a' Generális, különbkülönkféle dolgok végett fog oda küldeni; 's az Ágyúval-bánó és Ingenieur-Tisztek, kiknek az ágyúk, 's a' Plánumok és Mapák végett szükségesképpen jelen kell ott lenni.

14. *Tzik.* Meg fog engedődni, hogy ezen Kapitulátzióval egy Tisztet lehessen küldeni a' Tsász. Felséghez; és a' Tirolisban lévő Ts. K. Sereg' Kormányozójához.

Fel. Helybe-hagyatik. A' Fő-Kommiszszárius paszszust fog kapni, melylyel előre a' Ts. Felség' földjére által-mehessen.

St. Antoniobann Febr. 2. dikánn 1797.

Bátorkefzi Báró Ott

Generálmájor.

Gróf Klenau

Oberstere a' Wurmser Hufzárjainak.

Gróf Wurmser

Feldmarschall.

A' Fr. Sereg' Fő-Vezérjének parantsolatjára.

Az Ostrom' Kormányozója

Ofztály-Generális Serrurier.

Az Ingenieurök' Komendánsza

Chasse - Couplabat.

Az Ágyúvalbánók Komendánsza
Lespinasse Ágostou.

Az ostromló Sereg' első Osztályát
Kormányozó Osztály Generális
Chabo.

Mint ezen hadakozásbéli leg nevezetesebb tengeri viadalt úgy írják azt le az Ángl. Levelek, a' mely vólt *Brest* előtt, *Indefatigable* és *Amazon* nevű két Fr. Fregátok, és az *Irlándiai* partoktól visszafertt *Droit de l' Homme* nevű 74 ágyús Fr. línéai hajó között. Délutánni 5 órától fogva egész éjszakánn által tartott a' hartz, Hóld-világnál reggeli 5 óráig; a' midőn kösziklába tsapódott a' fr. hajó 's el süjgedt. Oly közel vóltak az Ánglusok is a' parthoz, hogy tsupa szemeikkel jól láthatták, mint tsapdosódnak ahhoz, és törődnek meg benne a' habok: alig is távozhattak el onnét. Egyik Fregátjok, száz hordó puskaport lövöldözött el. *Amazon* Fregátról azt írta *Londonba* az *Indefatigable* Fregát Kapitánynya *Pelew* Ú, hogy igen nagyon meg vólt romolva, és alig ha el nem süjgedt. (*A' Fr. Tudósítások szerént el süjgedt; hanem a' Legénység meg szabadítódott róla, valamint a' Fr. hajóról is.*)

Bridport Ánglus Admirális, ki, a' *Bresti* Fr. Hajóssereg ellen küldettetett vala el az Ánglia partoktól *Brest'* meljé-kére, maga is írt Jan. 16-dikánn *London-*

ba az Admirálitáshoz, jelentvén Nékie, hogy *Suffren* nevű szállító-hajókat a' Fr. áknak, mely, a' *Bresti* Hajóssereghez tartozott, és munitzióval vólt meg-rakva elvette vólt *Jason* nevű Ángl. Fregát, *Irrlándia'* meljékénn: hanem a' Fr. ák visszanyerték; de az Ánglusok ismét elvették! Jan. 8-dikánn, *Kis-Britannia* előtt fekvő *Ouessant* Szigetnél, 's hogy vissza ne kaphassa azt az ellenség: el süjjesztették. Jan. 10-dikénn, *Unicorn* nevű Ángl. Fregát, el nyert egy *Eclair* nevű Fr. Corvetet, melyen 18 ágyú és 120 Ember vólt.

Luxemburgba, egész ezftendőre való hadi kézületek szállítódnak bé. A' Mózsa és Rajna-közi Distriktusokból Jan. 29 dikétől fogva naponként 3340 Sántz-Munkásnak kell meg-jelenni a' Fr. ák' kívánságára, *Newwiednél*, *Kaiserswerthnél*, *Düsseldorfnál* 's a' t. kapával és lapáttal; továbbá 192 Kőműveseknek és Átsoknak; 's 285 részszerént 2, részszerént 4 kerekesszekereknek. A' kik, ki vagynak vetve munkára: magok tartoznak személy szerént meg-jelenni, úgy hogy 15 's 20 órányijárst is kell tenni a' munka-helyéig némelijikőjöknek.

Hogy az *Irrlándiai* földnek ellenséges meg-szállására nézve tzeljokat nem érheték a' Frantziák: ennek okát, nem annyira a' szélveszeknek 's más történetek-

nek tulajdonítja maga *Hoche* Generális, ki az említett tzélnak végre-hajtására rendelt Seregnek vala Fővezérje, hanem a' tengeri Nép' zabolátlanságának. Még is a' *Párisi Directoriális Újság* — a' *Redacteur* — nem átalotta egy Darabjábann, a' Fr. tengeri népet igen szemtelenül eleibe tenni az Angliai Hajós-népnek. A' midőn t. i. az újj tengeri expeditzióra való nagy készületeket adja elő: az okát ezen második húzombéli frantzia törekedéseknek így fejezi ki: „, hogy meg mutassa — *úgymond* — a' Frantzia Respublika az Anglusoknak, mennyivel erősebb legyen az a' Hatalmasság, mely, Katonákat állíthat elő; a' felett, a' melynek tsak Mátrózzai (Hajóslegényei) vagynak.

Fr. Országban, a' Nemzeti-gyűlés egy 3-ad részének új Tagokkal való fel-váltása, sok veszekedésekre, még véresekre is szolgáltat alkalmatosságot. Rút nap vólt nevezetessen *Tolosa* Városában a' Januárius' 17-dike. A' Teátromba *la Pauvre Femme* (Szegény Afzszony) nevű Darabot játszottak vólna. az nap: hanem mihelyt ki jött, a' Szegény-afzszony' képét viselő Személy: mindjárt kövekkel kezdték hajigálni némely Dühösök, kiket, hogy tsendesíteni akartak más Nézők: amazok botokat és kardokat rántottak elő, 's oly kurutz Világ lett; hogy 3-an maradtak halva, és

80-an sebesedtek meg. — Jan. 21-dikénn ismét ölsze-gyültek az említett Dühösök, és minekutánna tele ették 's itták volna magokat: tsoportossann szaladgáltak az út-szákon 's kurjongatták: *Halál a' Suánoknak*. Egyéb erőszakoskodásaik között meghajigáltak és sebesítették kövekkel *Mazade* Polgárt Feleségestől, a' ki Tagja a' Nemzeti-gyülés' öregebbik Tanátstsának.

Hogy a' Tolvajoknak és Gyilkosoknak vakmerő erőszakoskodása naponként nevedik mindenfelé a' Fr. földön: ez eránt újra egy panászos Írást küldött a' Direktórium, a' Törvényhozó Nemzeti-gyülés' Ifjabbik Tanátstsához Jan. 24-én. Fő okául a' mód nélkül el terjedt haramiáskodásoknak, a' Törvénszékek' lassúságát és gyávaságát mondotta lenni; 's kívánta a' Gyűléstől, hogy tegyen rendeléseket, egy ily nagy gonoltnak meg-gátolására.

Elegyes Tudósítások.

Az Orosz Tsáfzár, egy ládát tétetett ki a' maga palotája' eleibe bé-zárva, melybe, akárki bé teheti az Instántziáját. Ha 3 nap alatt nem kap feleletet: ismét második Instántziát tehet bé abba; és ha arra se' nyer 3-ad nap múlva választ: harmadikat is. Ha ez is felelet nélkül marad: már akkor magát meg lehet a' Tsáfzárt szólítani a' parádé-piatzon. A' lá-

dát, a' Nagy-Hertzeg nyitja fel. Egy Kommisszió is vagyon ki-nevezve, melynek kötelessége, a' hofzszas vagy roszszúl írtt Levelekből ki vonni a' summájokat: de minden részre-hajlás nélkül.

*Spányol-Ország*bann valamint sok más tárgyakra: úgy az Egyházi igazgatásra nézve is nagy változások esnek. Ennek egy nevezetes példáját tette közönségessé a' *Mádriti Udvari Újság*, 's azután a' *Bétsi Udvari Újság* is; hogy t. i. *Don Ramon de Salas* nevű *Juris-Doctort*, ki a' Törvényeket közönségessen tanítja a' *Salamancai* Universitásban, esztendei tömlöztre és négy esztendei Klastrombéli fogásra büntette a' *Tribunal Inquisitionis*, némely értelmeiért. A' *Cástiliai* Kormányzéknek két Tanátsosai, jelen lévén ezen szententzia' hozásonn, nem hagyták azt helybe, 's a' Király' eleibe terjesztették, ki is az Egyházi Törvényzék' ítéletét semmivé tette, és *Salas* Professort a' rabságból szabadon bocsátatta.

Bétsi.

Udvari Tanátsos Mált. *Frank* Úr, a' *Bétsi* nagy Ispotály' Direktora, és Gyógyítást Tanító Professor, a' Külső-Orzági Orvosoknak maga adta tudtokra a' *Szalzburgi* Orvosi Újságban: hogy azon Könyv, mely mostanság ilyen titulus alatt jött ki: *Josephi Salomonis Frank Medicinae Do-*

etoris Observationes Medicinales etc. etc.
 nem a' Professor Úr' munkája, ámbár azon Betegek' históriáját adja is elő, a' kik tulajdon a' Professor Úr keze alatt voltak. Hanem az a' *Frank* egy Zsidó, és legmefzűzibbről való atyafisággal is a' Professor Úrral egybe köttetve nintsen, soha ez a' *Zsidó Frank* maga tsak egy Beteget nem is vett fel az Ispotálybann — hogy gyógyítsa, nem is mindég jelent meg sem a' Beteg-ágyaknál sem a' letzkékenn. A' honnan azon Betegek' históriáját is tsak tsonkánn is tetemes hibákkal adhatta elő, és nem úgy, mint az idővel fog ki adódni. Erre nézve, szükségesnek ítélte a' Professor Úr, mindeneknek ez eránt tudósítást adni, ne hogy a' *Frank* név alatt magokat meg-tsalják. Mi is Kedves Hazánk' érdemes Orvosinak ezt tudokra adni kötelességünknek esmértük.

Ő Felsége, az Iffjú Orvosok' számára, Udvari Tanátsos Mélt. *Frank* Úr javaslsából, egy Könyves - Házat fog fel-állítani az ide való Nagy Ispotálybann, melybenn [minden hasznosabb Orvosi és Seb-
 orvosi Könyvek fognak tartattatni a' végre, hogy az Iffjú Orvosok anynyival nagyobb kedvekre tanulhassanak: minthogy eddig az Ispotálytól mind a' Tsászári, mind a' *Bétsi* Fő - Akadémiai Könyves - Házak egy kevésse távol vóltanak.

A' God save the King kezdetű velős Énekjeket az Ánglusoknak, melyet Ők a Teátromban gyakrann el szoktak énekelni a' Királyhoz viseltető indulatjoknak nyilatkoztatására, Magyarra fordította, 's a' Magyar Hazára alkalmaztatta egy Tiszt Hazánkfia, a' ki most érkezett az Ármádiától. Fordításának két középső Verseit közöljük az Érdemes Olvasókkal:

Isten, segítséged
 Józan ész vezéred
 Légyen dolgaiddban.
 Győzd ellenségedet
 Boldogítsd népedet;
 Légy árvák' istápjja,
 'S Hazánk' Atytya.
 Szent légyen Törvényünk
 Szabadságunk, 's vérünk
 'S néped ügye.
 Polgárid óltalma
 Jóknak légy jutalma.
 Légy rosznak ostora
 Példánk jóra.

Tudósítás.

Hogy a' hazontalan költségtől és sok Levelék írásától meg mentsem magamat, azoknak a' kiknek illik itt közönségessen felelek. Az én Halgatóim' számára ki-adandó Könyv még ez előtt esztendővel el kezdődött nyomtattatni, de az én nagy kárommal félbe szakadott tsak hamar, mivelhogy némely tördalékokat, melyeknek a' magok helyekre bé kellefne jöni, és a' melyeket még ez előtt esztendővel a' Censura alá adtam, még sem kaphattam kezemhez. Ezt kéntelen vagyok hírvül adni, hogy a' kik ne talán praenumeráltak, azt ne gondolják, hogy pénzeket el akarom sikkasztani,

Kövy Sándor.